

‘Zullen we het dan nu over het leven hebben?’

‘Tetitatus’, zei Hugo Claus op 19 maart 2008. Een etmaal later was Veerle De Wit weduwe. ‘Hoe erg ook, een mooiere dood kun je je niet wensen.’ ‘Chapeau. Ik weet niet of ik het zou kunnen’, verrast Wim Distelmans. Vreest zij de eenzaamheid, hij de rollator. Tot die tijd vieren ze het leven ad fundum.

Filip Rogiers en Guinevere Claeys, foto's Gert Jochems

Veertien uur in Villa Hellebosch, twee doden.
‘Vooruit, Wim, we moeten klinken op Jeanne Moreau.’
‘Wat? Is Jeanne Moreau gestorven?’

‘Ik heb Hugo’s urne nog een tijdlang bewaard in mijn kleerkast, achter mijn lingerie. Dat had hij wel goed gevonden’

VEERLE DE WIT

‘Op haar 89ste. Daar teken ik voor.’

Ze toosten op de Franse actrice van *Les Amants*.

Enkele uren later volgt een tweede toast. Op Sam Shepard, toneelauteur en acteur. Leed aan de spierziekte ALS. Won een Pulitzer voor zijn toneelstuk *Buried Child*. 73 jaar.

‘De anijnsachtige carbenoxolon legt een vliesje op je maag en de alcohol activeert de nervus vagus, cruciaal voor de spijsvertering. Ricard moest worden terugbetaald door de ziekenkas!’

WIM DISTELMANS

‘Was die niet getrouwd met Jessica Lange?’

Ze houden van film. Wim Distelmans is behalve Vlaanderens bekendste oncoloog en voorvechter van palliatieve zorg en euthanasie, een groot cinefiel. Meer zelfs. ‘Het scheelde niet veel of mijn werkplek was de filmset geworden in plaats van het ziekenhuis. Op de drempel van het RITCS maakte ik rechtsomkeert. Mijn vader had mij gek verklaard toen ik zei dat ik regie wou studeren. “Je gaat je hele leven op zoek moeten gaan naar geld”. En wat doe ik vandaag als arts? Juist, geld zoeken voor palliatieve zorg.’

Zij leerde Hugo Claus kennen op een filmset. ‘*Mascara* van Patrick Conrad. Ik leefde in die dagen samen met de producent van de film. En toen kwam Hugo op de proppen.’

‘Ik heb vaak naast Grace Kelly gewandeld met een handdoek om haar zogeheten cellulitis te verbergen’

WIM DISTELMANS

‘Een coup de foudre?’

‘O ja.’

Zij was 40, hij 62. Ze viel voor zijn *klap*, zegt ze. ‘Zijn volzinnen, zijn kwinkslagen, zijn poëzie.’

‘Hoe loopt het leven, nietwaar?’

Zolang het loopt, prima.

Hugo Claus was 78 toen hij de zachte dood verkoos boven de ziekte van Alzheimer.

‘Plop’, zegt Veerle De Wit. ‘Plop. Hoe ouder je wordt, hoe meer je mensen om je heen ziet wegvallen.’

Het kan moeilijk níet over de dood gaan vanavond. En toch hangt er doem noch somberte boven Hellebosch. Eerder schaterlach dan grimas. En veel herkenning: in hetzelfde jaar geboren, 1952, allebei als enig kind opgegroeid boven de winkel van hun ouders, van god los en blij aan toe.

Het Claus-effect

‘Wat een plek! Wat een plek!’, verzucht Distelmans. Hij vindt het allemaal even prachtig. De tuin, zijn gesprekspartner, ‘Je straalt!’, de vegetarische dis, ‘Ik ben carnivoor, maar het ziet er verrukkelijk uit!’ en ‘Kijk, couscous, rijst voor de beter gegoede mens! En wijn uit Toscane! Man, man, wat een heerlijkheid!’

In zijn binnenzak wacht een Cubaanse sigaar. Een Montecristo. ‘Alleen bij goede gelegenheden en in het beste gezelschap, Veerle!’

Als Distelmans niet aan het werk is, spaart hij de uitroeptekens niet. ‘Het kan altijd slechter’, het is een zinnetje dat hem in de mond bestorven ligt. Optimist tot in de kist. Dat is niet ondanks, maar dankzij zijn job. ‘Als ik mij eens niet goed voel, denk ik aan sommige patiënten en dan gaat het over. Ik kan mij niet druk maken over een auto die in panne valt. Ik moet daar natuurlijk mee oppassen, op de duur relativeer je alles kapot. Humor behoudt het perfecte evenwicht. Cruciaal in mijn leven. André Gide zei ooit: ernst en voornaamheid kun je veinzen, humor niet.’

‘Hugo lachte ook veel,’ zegt De Wit, ‘al zag de buitenwereld dat minder. In een relatie is lachen cruciaal. Als je jezelf niet kunt relativeren of met elkaar kunt lachen, zit het niet goed.’

‘Ach, mijn alzheimer’, dat vond ze zijn flauwste grapje. Hij zei het vaak, toen hij vergeetachtig begon te worden, lang voor de diagnose viel. ‘Het was de lastigste periode. We wisten dat er “iets” scheelde, maar we durfden het niet tegen elkaar te zeggen. Ik probeerde het als een kloek te verhullen, hield mijn hart vast telkens als hij een interview gaf.’

‘Toen eindelijk de diagnose kwam, waren we opgelucht. We wisten: onze dagen zijn geteld, we maken er nog iets moois van. We hebben het toen aan de vrienden laten weten, zo hoefden we niet altijd dezelfde vragen te ontwijken. “Hier geen Reve-scenario”, zei Hugo. In die periode was Gerard Reve aan het aftakelen. Hugo mocht er niet aan denken dat hij niet thuis zou kunnen blijven wonen.’

Nog liever kanker dan Alzheimer, hebt u eens gezegd.

DE WIT: ‘Het is de pest en de cholera natuurlijk, maar het ergste is het verlies van jezelf. Fysieke pijn kun je bestrijden, dementie niet. Hugo wist dat. Dat hij niet meer kon schrijven, dat was voor hem ondraaglijk lijden. Hij heeft het nog lang

geprobeerd. Maar de zinnetjes gingen niet meer mooi van links naar rechts, ze liepen precies van het blad weg. 78 is jong.’

Op 19 maart perste Claus er een laatste woordgrapje uit. ‘Testitatus’ – het is tijd dat het uit is.

DE WIT: ‘Ik herinner me nog precies wanneer hij de grens bereikt had. We zaten op bed en hij slaagde er niet in om het nachtlampje aan te knippen. “Je hebt geen idee hoe ik lijd”, zei hij. We hebben toen de datum van de euthanasie vervroegd. Hugo kon de gedachte niet verdragen dat ik voor hem zou moeten zorgen. Hoe graag ik hem ook bij mij had gehouden, hij hoefde er niet voor te lijden.’

DISTELMANS: ‘Dora van der Groen heeft mij ooit eens gezegd dat euthanasie de ultieme vorm van liefde is.’

DE WIT: ‘Van beide kanten. Je moet elkaar kunnen laten gaan.’

Eerst hebben ze nog met de beste vrienden hun verjaardagen gevierd. Lentekinderen, allebei, zij vissen, hij ram.

‘Hugo wilde nog een keer *tripes* eten, hij hield van ingewanden. De dag nadien belden we de taxi die ons naar het ziekenhuis bracht. Er is weinig gezegd tijdens die rit. Ik hoorde het journaal, en bedacht: straks wordt het een heel ander hoofdpunt. Er ging zoveel door mijn hoofd. Ook nog, heel helder: we kunnen nog altijd rechtsomkeert maken, naar Parijs rijden. Maar die gedachte heb ik niet uitgesproken. Ik had een uitstekende fles champagne mee, Roederer Cristal, niet iets wat je iedere week drinkt. Daarna is hij op bed gaan liggen. Ik zat aan de ene kant, zijn goede vriendin en redactrice Suzanne Holsters aan de andere kant. Omringd door twee dames, wat kan een man meer wensen?’

DISTELMANS: ‘Ik zeg het toch: het kan altijd slechter.’

DE WIT: ‘De hoofdverpleegster is nog afscheid komen nemen. “Goede reis, meneer Claus”, zei ze. Dat vond hij zo ontroerend. “Dank u, mevrouw”, zei hij.’

En nu woont hij in Parijs?

DE WIT: ‘Ja, dat zei hij dus altijd. “Als één van ons sterft, ga ik in Parijs wonen.” (lacht) Kort na zijn dood heb ik de trein genomen, maar ik ben het station niet uit geweest en op de eerste trein terug gestapt. Ik kon het nog niet, Parijs was onze stad, het was te vers. Tien jaar later loop ik er niet meer onder gebukt, maar ik blijf me storen aan de lichtzinnige manier waarop mensen die er niets van af weten, over euthanasie praten. Alsof het een ingeving van het moment is.’

Of een laffe daad.

DISTELMANS: ‘Die vraag wilde ik je allang eens stellen. Ik hoorde Hugo ooit op televisie zeggen: “Ik wil er vroeger uit, want ik ben eigenlijk een lafaard.” Terwijl het toch juist erg moedig is?’

DE WIT: ‘Ik heb zelf lang gedacht: hij zégt wel dat hij het gaat doen, maar hij zal het niet durven.’

DISTELMANS: ‘Chapeau dat hij het dan toch beslist heeft. Ik weet zelf niet of ik het zou kunnen.’

Heus? U, als ervaringsdeskundige sterven?

DISTELMANS: ‘Ik ben *Dr. Death* niet, zoals de karikatuur die van mij soms wordt gemaakt. Van de dood weet ik niet meer dan u. Niemand heeft het ooit kunnen

navertellen.’

Heeft Claus’ dood veel betekend voor het euthanasiedebat in Vlaanderen?

DISTELMANS: ‘Zeker, we noemen dat het Claus-effect. Mensen zijn zich veel bewuster geworden. Na zijn dood heb ik op consultatie heel wat mensen gezien die zeiden: “Ik wil gaan zoals Hugo Claus”.’

Zwarte lingerie

De dood, zo stelde Claus zich haar voor, is een meisje in zwarte lingerie.

‘Ik heb Hugo’s urne dus nog een tijdlang bewaard in mijn kleerkast, achter mijn lingerie’, vertelt Veerle. ‘Dat had hij wel goed gevonden, vermoed ik. Ik hield hem daar bij me tot ik zijn as in de zee kon verstrooien. Dat wilde hij zo, helaas mag dat niet zomaar. Je moet met een boot de zee op, een heel gedoe. Ik heb het dan maar zelf gedaan, clandestien.’

DISTELMANS: ‘Ja, die regeltjes. De zee zit vol plastic, maar as, nee, dat mag niet.’

DE WIT: ‘Toen ik er klaar voor was, heb ik thuis de urne open gewrikt. Ik hield wat “Hugo” over voor thuis en met de rest ben ik naar Oostende gereden. Het was een winterse dag, het begon te sneeuwen toen ik op de pier stond. Ik voelde mij het meisje met de zwavelstokjes. Ik vertel het nu wel al lachend, maar het was heel emotioneel.’

DISTELMANS: ‘Romantisch ook.’

DE WIT: ‘O ja, heel romantisch. Al zat “Hugo” dan in een doosje in een plastic zak. Ik wilde er niemand bij.’

Kenden jullie elkaar voor Hugo’s dood?

DISTELMANS: ‘Nee, ik ken wel Hugo’s arts, maar ik was er niet bij betrokken. Veerle heb ik pas later leren kennen toen we de LEIF-kaarten voorstelden, de pasjes van het LevensEinde InformatieForum. Dat refereert aan de wilsverklaringen die je bij volle bewustzijn over je levenseinde hebt gemaakt: of je euthanasie wilt, welke behandelingen je wilt weigeren, of je je organen wilt doneren, welk soort uitvaart je wenst.’

Veerle heeft nu ook zo’n LEIF-kaart op zak?

DE WIT: ‘Ja. Als ik het niet meer zie zitten, kan ik me inbeelden dat het niet meer hoeft. Ik vind de aftakeling erg, maar het doodgaan?’

DISTELMANS: ‘De meeste mensen zeggen nooit: ik wil dood. Wel: zo wil ik niet verder leven. Dan probeer je er alles aan te doen om dat lijden te verzachten. Lukt ook dat niet meer, dan zijn er nog altijd mensen die tóch het sterven willen uitstellen. Er bevalt nog iemand in de familie, er trouwt iemand. Dat de mogelijkheid er is, dankzij de wet van 2002, werkt soms juist levensverlengend.’

Hebt u nog nooit het gevoel gehad dat u een foute beslissing nam?

DISTELMANS: ‘Als je twijfelt, doe je het niet. Zo eenvoudig is het. Bij Frank Van den Bleeken (*tot 30 jaar veroordeelde seksuele delinquent die in 2010 euthanasie vroeg, red.*) twijfelde ik. Hij ervoer zijn lijden als ondraaglijk, maar puur vanwege de

context. Omdat er geen mogelijkheid tot behandeling was in zijn gevangenis. Een pseudovraag, vond ik. Ik heb euthanasie dus afgeraden. Het bewijs is nu geleverd: hij kon eindelijk terecht in het Forensisch Psychiatrisch Centrum van Bierbeek. Een paar maanden geleden heeft hij mij nog gemaild: hij is gelukkig nu. Ik kan het niet genoeg herhalen: ik loop niet rond met een spuit in mijn binnenzak. Weet je waar ik dan weer door geschrokken was? Dat voor de directie van het gevangeniswezen die vraag tot euthanasie enkel een medisch probleem was en ze daarom volledig zou meewerken. Maar foute beslissingen? Nee. Ik heb soms wél te lang gearzeld. Dat ik achteraf dacht: ik heb die mens te lang laten lijden.'

Zonder euthanasiewet had Hugo Claus nillens willens langer geleefd?

DISTELMANS: 'Als hij geluk had gehad, was men hem wellicht "plat beginnen te spuiten". Zoals het vroeger gebeurde. Enfin, nog altijd. Dat wordt dan verhullend palliatieve sedatie genoemd, als een positief alternatief voor euthanasie. Sommigen noemen het zelfs passieve euthanasie, terwijl het daar níets mee te maken heeft. Maar werkelijk níets, *rien, niente.*'

DE WIT: 'Ik vind dat zo mooi, Wim, hoe jij na al die jaren nog altijd zo verontwaardigd kunt zijn. Ik heb dat ook.'

DISTELMANS: 'Maar het is ook nodig, Veerle! Bij euthanasie laat je iemand op zijn of haar verzoek biologisch sterven, sedatie maakt de patiënt ongevraagd sociaal dood.' DE WIT: (*rikt*) 'Je ligt daar en *that's it*. Ik vind het tjevenmanieren.'

Iemand die erg lijdt een te hoge dosis morfine toedienen, getuigt toch net zo goed van 'genade' als euthanasie?

DISTELMANS: 'Ja, maar in de meeste gevallen beslist de arts dit zonder medeweten van de patiënt. Wij dénken ook dat de patiënt sowieso lijden wordt bespaard. Ik ben daar niet altijd zeker van. Ik heb te vaak gezien hoe iemand weer wakker schiet, angst in de ogen, de dosis wordt nog wat verhoogd, patiënt slaapt onrustig in, wordt weer wakker, je neemt nog eens afscheid. Het is vaak miserie. Maar respect natuurlijk voor mensen die zélf voor palliatieve sedatie kiezen.'

DE WIT: 'Eigenlijk mystificeren we het leven te veel. En de dood niet minder. We leven niet eeuwig. Op een bepaald moment stopt het gewoon. Zorg ervoor dat het zo elegant mogelijk gebeurt. Dood maakt deel uit van het leven, toch?'

Hoe komt het dat we daar na decennia nog altijd niet mee in het reine zijn?

DISTELMANS: 'Decennia? Zeg maar eeuwen. Thomas More schreef in 1516 in zijn *Utopia* al alles wat erover te zeggen valt. Bied ongeneeslijk zieken alle mogelijke hulp, schreef hij. "Soms echter is de ziekte niet alleen ongeneeslijk, maar veroorzaakt ze onophoudelijk lijden en angst". En dan is het volgens More niet meer dan godvruchtig en deugdzaam om de patiënt te helpen sterven. "Degenen echter die niet wensen te sterven, worden niet onder druk gezet en worden verder met dezelfde zorg en aandacht begeleid". More is heilig verklaard hé! (*lacht*) Het ging toen nog samen, God en humanisme.'

Jullie zijn beiden vrijzinnig.

DISTELMANS: ‘Ik ben niet bij de loge, voor alle duidelijkheid.’

Dat was onze volgende vraag.

DE WIT: ‘Ik ook niet. Hugo evenmin. Ik heb niet zozeer problemen met het gedachtegoed, wel met de rituelen. Ik heb er ook altijd last mee als er in naam van de vrijzinnigheid iets wordt geponoerd. Ik hou niet van groepsdruk, of het nu van een partij, de loge of een religie is.’

DISTELMANS: ‘Het is ook een beetje tegenstrijdig, natuurlijk, vrijzinnigen willen groeperen onder één noemer (*lacht*).’

DE WIT: ‘Mijn ouders waren wel zeer actieve vrijmetselaars. Onverdraagzaam vrijzinnig haast. (*lacht*) Mijn moeder had in Mechelen een onafhankelijke boekhandel. Er was ook een katholieke en een socialistische. Ik ben minder fanatiek, maar ik kreeg het *ni Dieu ni maître* wel met de papepel naar binnen. In de kleuterklas begon de les met een gebedje. Je kreeg dan een armbandje om te onthouden met welke hand je een kruisje moest maken. Toen mijn ouders dat zagen, waren ze in alle staten. Ik moest voortaan op de gang gaan staan als er gebeden werd. Ik denk altijd: daar is het fout gegaan met mij.’ (*lacht*)

DISTELMANS: ‘Mijn vader was vrijzinnig, mijn moeder katholiek. Hij mocht met haar trouwen, maar moest aantonen dat hij een degelijke positie had. Dan is hij als fotograaf maar een winkel begonnen. Mijn moeder vond dat ik toch een degelijke opleiding moest krijgen, dus stuurden ze mij naar de jezuïeten. Ik vond het daar verschrikkelijk. Gelukkig is de rector met een prostituee in de bosjes verdwenen. Mijn moeder was geschokt: “En nu gaat onze Wim naar het atheneum”. Mijn wereld ging open. Al blijf ik respect hebben voor andersdenkenden.’

IJlen met Derrida

Jullie houden allebei van Frankrijk. Je leeft er als een god, maar je sterft er als een hond, heeft Wim eens gezegd. Euthanasie is er uit den boze. Daar ligt het toch niet aan de religie?

DISTELMANS: ‘Daar heeft het meer te maken met de almachtige dokter. Die beslist wat goed is voor de patiënt. Je moet daar ook geen tweede advies proberen vragen van een andere dokter. Hun narcisme verdraagt dat niet. Daarom sederen ze ook liever, dan blijven ze aan zet.’

DE WIT: ‘Hugo is in het jaar van de *canicule*, de grote hittegolf van 2003, in het universitair ziekenhuis van Marseille beland. De liften werkten niet, het was er verstikkend heet en vies. Hugo lag te ijlen in bed, hij citeerde hele stukken Jacques Derrida. Erg filmisch, met *monsieur le professeur* en zijn acolieten rond dat bed.’

DISTELMANS: ‘Ik moest deze zomer in de Périgord ook naar het ziekenhuis. Middeleeuws! Ik had in mijn vinger gesneden. Mijn zoon is boomchirurg en heeft een schitterend woudlopersmes. Ik heb wel honderd keer gezegd: “Man, pas daar mee op!” Snij ik er mezelf toch wel aan zeker!’

Kan u goed tegen pijn?

DISTELMANS: ‘Ja, al zeg ik het zelf. Het is wel waar dat mannen vaker hypochonder zijn dan vrouwen. Vrouwen kunnen beter tegen pijn.’

Als pijn relatief is, is ondraaglijk lijden dat ook. Euthanasie bij psychisch lijden blijft een twistappel.

DE WIT: 'Dat vind ik een moeilijke kwestie.'

DISTELMANS: 'Dat is het ook. Je moet nog voldoende wilsbekwaam zijn om euthanasie te kunnen vragen, veel psychiatrische patiënten zijn dat niet meer. En je moet ervan overtuigd zijn dat de ziekte ongeneeslijk is, wat in de psychiatrie ook niet altijd het geval is. En toch. Ik zie en hoor zoveel miserie in het ULTeam (*Uitklaring Levens einde Team, een multidisciplinair samengesteld team waar dokters of patiënten advies kunnen vragen, red.*). Mensen die al dertig jaar alles hebben geprobeerd en niets helpt. Opnames, pillen, elektroshocks. Dan denk je toch: moet je daar nu nog eens dertig jaar bij doen? Natuurlijk praten we hier niet over dipjes of liefdesverdriet.'

In Nederland vindt D66 dat euthanasie moet kunnen vanaf 75 jaar voor wie zelf vindt dat het leven 'voltooid' is, ziek of gezond.

DISTELMANS: 'Wat is voltooid? Ik heb het volste respect voor mensen die zeggen dat het goed is geweest, maar hoe kun je zeker zijn dat die vraag onherroepelijk is? Ik ken mensen die vonden dat het "voltooid" was en een jaar later smoorverliefd werden.'

'Vergeet niet dat euthanasie iets blijft voor een erg kleine fractie van mensen die verschrikkelijk lijden en autonomie zeer hoog in het vaandel dragen. De meeste mensen laten zich maar wat graag tot het bittere einde pampieren, en dat is ook prima.' DE WIT: 'Zeg, we blijven hier maar over de dood praten.'

DISTELMANS: 'Ja, hop, nu over het leven. Zal ik u een levensles vertellen die ik van een terminale patiënt heb geleerd? Ik vroeg hem eens wat hij nu het ergste vond aan heel zijn toestand. "Dat iedereen hier binnenkomt met een lijkbiddersgezicht. Ja, jongens, ik wéét al dat ik terminaal ben." Groot gelijk had die man. Mensen durven niet meer te lachen in de buurt van een stervende, terwijl die daar zelf misschien net meer nood aan heeft.'

DE WIT: 'Komaan, Wim, steek die sigaar nu maar op. Een *doktoor* die rookt, dat wil ik wel eens zien.'

DISTELMANS: 'Oké, maar ik wil wel dat u opschrijft dat ik die sigaar alléén opsteek tegen de muggen.'

Veuve abusive

'Hoe typisch Vlaams!', lacht Veerle, als Wim bij het afruimen van de tafel nog snel de lof zingt van enige ingrediënten en recepten.

'Je doet me denken aan Guy (*Verhofstadt, red.*)', zegt ze. 'Toen hij terugkwam van Washington, het Witte Huis, en je vroeg hem hoe het geweest was, antwoordde hij: "Ik heb een nieuw lekker restaurant ontdekt". Zijn kokkin, Maria, heeft Hugo's laatste maal bereid. Hugo had altijd een gezonde honger. Wanneer hij schreef, moest ik hem met rust laten. Maar riep ik 's middags "vol-au-vent!", dan stond hij snel beneden.'

'Elke dag vol-au-vent, serieus?'

'Nee, ik zeg dat nu omdat ik het een mooi woord vind.'

'Of omdat Hugo Van Den Berghe dat ook roept in *Het sacrament?*', zegt de cine-claus-o-fiel in Distelmans.

En of hij nog iets over de venkel mag zeggen? Of over het anijs-verwante Ricard? 'De meesten drinken dat als aperitief, maar eigenlijk is het een digestief. De anijs die je proeft, komt van een stof genaamd carbenoxolon. Die legt een vliesje op je maag en de alcohol activeert de nervus vagus, de zenuw die cruciaal is voor de

spijsvertering. Twee keer gezond dus. Ricard moest worden terugbetaald door de ziekenkas!’

Veerle De Wit: ‘Als weduwe van een bekend persoon, word je al snel *la veuve abusive*. Na Hugo’s dood heb ik over mij gelezen als een manipulatief wezen, en ik kon daar niets tegen beginnen. Een klassiek patroon.’

Er komt iets beters op tafel als *pousse-café*. Grappa van het merk Nonino. ‘Maar hoe bestaat het?’, roept Veerle uit. ‘Hugo heeft ooit de prijs Nonino gekregen voor *Het verdriet van België*. We zijn toen samen naar de plek geweest waar die grappa wordt gemaakt. V.S. Naipaul was er ook. Een uitzonderlijke nacht.’

Een van de vele. Van alle relaties die Claus heeft gehad, was die met u de langste?

DE WIT: ‘Yes! (*maakt lachend een overwinningsgebaar*) Dat is omdat hij voordien altijd actrices had, denk ik. Die zijn wispelturiger. Ik was een saaie schooljuffrouw. Grapje hoor. Sylvia (*Kristel, red.*) was een heel leuke vrouw. Dapper ook. Maar het klopt dat ik voor de klas heb gestaan. Ik gaf zedenleer. Ik heb die job opgegeven voor Hugo, de liefde en Frankrijk. Ik was de meest huiselijke van ons twee. Hugo was niet erg praktisch. Hij reed niet met de auto, hij had zelfs geen bankkaart.’

Veel schrijversvrouwen hebben het niet makkelijk met hun rol in de schaduw.

DE WIT: ‘Bij Hugo kwam elke vrouw op de tweede plaats. Hij was een schrijver, eerst en vooral. Maar ik heb nooit het gevoel gehad dat ik mij wegcijferde.’

U was zijn eerste lezer?

DE WIT: ‘Help, nee! Eén keer heeft hij mij iets laten lezen, *Een zachte vernieling*, daarna nooit meer. Ik deed dat erg kritisch. Ik herinner mij een passage die ik er totaal over vond. “Nou”, zei Hugo, “dat is nu net echt gebeurd”.’

Bleef het grote liefde tot de laatste dag?

DE WIT: ‘Natuurlijk niet. Als je twintig jaar met iemand samenwoont, ga je niet elke dag hand in hand door het leven. Hij schreef de prachtigste liefdesgedichten, maar wat hij schreef, was niet per se wie hij was. Maar Wim, ik vind dat jij nu weleens iets mag zeggen over dat onderwerp. Je bent duidelijk beter in de dood dan in de liefde.’

DISTELMANS: (*lacht stoïcijns*) ‘Verliefdheid kan mensen er in elk geval bovenop helpen.’

DE WIT: ‘Dat is waar. Na Hugo’s dood heb ik een zware depressie gehad. Die ging pas over toen ik weer verliefd werd.’

DISTELMANS: ‘Je kunt dat alleen wel niet plannen hé. Verliefdheid is een acute psychose. Je doet dingen die objectief gezien totaal zot zijn. Uren bij een paaltje in de regen staan wachten op hem of haar.’

Schoon wel.

DISTELMANS: ‘Natuurlijk! Verliefdheid is de prachtigste hallucinatie die je kunt hebben. Ik heb er zelfs een film over gemaakt.’

DE WIT: ‘Je meent het!’

DISTELMANS: ‘Ik was zeventien en de film heette *Kalverliefde*. Hij is nog te zien geweest op de BRT en zelfs verkocht aan de Deense televisie. Het was het klassieke verhaal. Iemand wordt verliefd op iemand en een derde is jaloers. Het typische gedoe bij kalverliefde.’

DE WIT: ‘O maar dat kun je op je 65ste nog altijd meemaken. Het blijft gedoe.’

DISTELMANS: ‘Dat is zo. Misschien maak ik nog weleens een film. *Kalverliefde, the sequel*, ha!’

DE WIT: ‘Mag ik dan meespelen? De catering verzorgen? Vol-au-vent maken? Ik heb op de middelbare school nog Andrea gespeeld in *De bruid in de morgen* – stel je voor. Ik wilde graag acteren, maar mijn ouders vonden dat ik eerst universiteit moest doen. En kijk, toen was ik al getrouwd, ik was er vroeg bij. Van acteren kwam niets meer in huis.’

DISTELMANS: ‘Eerst het serieuze werk, ik kreeg dezelfde boodschap. Na mijn kandidaturen geneeskunde heb ik wel een crisis doorgemaakt. Ik ben toen een jaar naar Frankrijk gegaan, om er schapen te hoeden en Ricard te drinken. En daarna naar Monaco, waar mijn toenmalig lief in een elitair resort werkte. Ze hadden een badmeester nodig en dat verdiende goed.’

Had jij de skills om badmeester te zijn?

DISTELMANS: ‘Je moest een beetje kunnen zwemmen, en een mondje Engels spreken.’

DE WIT: ‘Komaan, moest je er niet vooral goed uitzien?’

DISTELMANS: ‘Een bochel strekte niet tot aanbeveling.’

DE WIT: ‘Ik wed dat je een *beau garçon* was.’

DISTELMANS: ‘Ik voldeed aan de normen van het spel. Maar het stelde niet veel voor. Je moest vooral de rotzooi uit de zwemcabines halen. Gebruikte condooms.’

DE WIT: ‘Nooit Romy Schneider uit het zwembad moeten halen?’

DISTELMANS: ‘Nee, maar ik heb wel vaak naast Grace Kelly gewandeld met een handdoek om haar zogeheten cellulitis te verbergen. Croupier in het casino verdiende nog beter. Ze hebben mij dat voorgesteld, maar de lat lag te hoog. Je

moest een strakke jeans aan, een wit hemd en een leren vestje dragen, Gitanes roken, met een Harley Davidson rijden en mee coke snuiven met de klanten.'

Wat precies zag je niet zitten?

DISTELMANS: 'Dat leren vestje. En dan ben ik maar terug naar huis gegaan. Er rijden ongelooflijk veel treinen voorbij in een mensenleven, op sommigen spring je, andere laat je passeren. Sommige mensen springen nooit. Je wilt niet weten hoeveel mensen ik op hun sterfbed al heb horen zeggen: hád ik maar. En waarom ze het dan niet gedaan hebben? Angst. Angst om te leven.'

DE WIT: 'Ik heb een ongelofelijk rijk leven gehad. Ik vond het een voorrecht om met iemand als Hugo te hebben kunnen samenleven. Ik heb heel bijzondere mensen ontmoet. Niet dat mijn leven voor Hugo saai was. Ik heb geen klassiek parcours gevolgd. Toen ik jong was, leed ik aan een vadercomplex, ik ben zelden met jongens van mijn leeftijd geweest.'

'Ik kan me niets voorstellen bij de rest van mijn leven', zei u na Hugo's dood.

DE WIT: 'Nog altijd niet. Ja, er rijden veel treinen voorbij, maar de belangrijkste is toch de vriendschap en vooral de liefde. Dat is toch het enige wat echt de moeite is? Voor het overige vind ik het leven geen pretje. Niet dat ik zit te kniezen, maar makkelijk is het toch niet. Weet u, ik ben nu echt alleen. Enkele jaren geleden is mijn moeder van 93 gestorven. Er schiet geen familie meer over. Ik heb veel vrienden, natuurlijk. Maar soms maak ik me wel zorgen over hoe het zal gaan als mijn moment gekomen is. Alleen sterven is nu niet bepaald de vrolijkste gedachte.'

DISTELMANS: 'Maar Veerle, jij bent echt niet alleen. Je hebt een entourage. Ik zie soms mensen écht moederziel alleen sterven. Je kunt trouwens ook erg alleen zijn mét partner.'

Maakt het minder eenzaam om de weduwe van een bekende persoon te zijn? Of net niet?

DE WIT: 'Het is het een beetje allebei. Hugo blijft altijd en overal van "iedereen", en dat is best fijn. Maar iedereen heeft dan ook wel zijn zegje over hem. Het is in elk geval niet makkelijk om de weduwe te zijn van een bekend persoon, al zeker als je niet de eerste vrouw bent. Bij Jacques Brel was dat zo, bij Picasso, Roger Raveel of onlangs nog, bij de weduwe van Helmut Kohl. Je wordt al snel *la veuve abusive*, de Boze Stiefmoeder. Na Hugo's dood heb ik hier en daar over mij gelezen als een manipulatief en berekend wezen, en ik kon daar niets tegen beginnen. Het is een heel klassiek patroon.'

Hoort u de zonen Claus nog? Zij zeiden: 'Veerle claimde onze vader. Ze regelde zijn leven.'

DE WIT: 'Nee, ik heb geen contact meer met hen. Ik wil er niets over kwijt. Ik vond het jammer dat zij in de pers een tribune kregen zonder weerwoord. Nu, misschien had ik die kans ook niet gebruikt. Wat haalt het uit? Er is zoveel geschreven over mij waarin ik me totaal niet herkende. En Hugo evenmin.'

En hij is er niet meer om u te verdedigen.

DE WIT: 'Precies, en dat maakt eenzaam. Na zijn dood vond een aantal vrienden dat hij nog niet had moeten sterven, dat hij nog goed genoeg was. Sommige zeiden

letterlijk: als jij beter voor Hugo had gezorgd, had hij langer kunnen leven.'

DISTELMANS: 'Dat meen je nu toch niet?'

DE WIT: 'Toch wel. En hij is er dan niet meer om de onzin te helpen rechtzetten. Hoe je het draait of keert, jij blijft achter met het verlies en dat draag je alleen.'

Les Vieilles Canailles

'Maar wat een plek! Hoe mooi hier!'

Wim staat op zoals hij ging slapen: welgemutst en gul. Alle dingen groetend. 'Ik heb niet veel nodig om gelukkig te zijn. Mijn dochter en zoon hebben dat ook. Zij helpt als psycholoog mensen bij het CAW en hij hangt als boomchirurg hele dagen in bomen.'

'Ik woon in Antwerpen tegenover het stadspark', zegt Veerle. 'Het is zo prettig om bomen als burens te hebben. Ik ben ontzettend vaak verhuisd in mijn leven, met Hugo zeker wel veertien keer. Zagen we een nieuwe fijne plek, we gingen erheen. Maar nu voel ik me helemaal thuis.'

Ze ontbijten niet. Doen ze nooit. Zij niet meer sinds Claus stierf – 'ik kan niet alleen aan een tafel zitten om te eten, 's avonds kruip ik met mijn bord in de zetel'. Ook hij: alleen een kop koffie voor hij aan zijn lange dagen begint. Vandaag wordt het niet anders. Hij begint deze dinsdag met consultaties, vanavond laat eindigt hij met een lezing.

Bij die enkele koffie in de ochtendzondoronden ze af met een treurzang over 'de verdwijning' van de Franse en Italiaanse films.

DE WIT: 'Door die Angelsaksische pletwals bereikt dat ons allemaal niet meer. Waarom geven ze niet elke week, tussen alle flauwekul door, één Franse film? Waarom horen we nog zo weinig Johnny Hallyday, Charles Aznavour, Barbara en de zovele anderen op de radio? Ik ben er verzot op. Noem mij een Frans chanson en ik zing het mee. Wat heb ik genoten van dat reünieconcert van Hallyday, Eddy Mitchell en Jacques Dutronc. *Les Vieilles Canailles*.'

'Swingen met het looprekje. Joehoe!'

'Zeventigers al, maar wat een heerlijk onvoltooid leven. Nog lang geen tetitatusis.'